

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

Δοξάζω τὸν Θεὸ γιὰ τὴν δυνατότητα πού εἶχα ἀπὸ μικρὸ παιδί νὰ ἀκούω τὶς ἠχογραφήσεις τοῦ ἀειμνήστου Δασκάλου μου Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Θρασυβούλου Στανίτσα καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ γαλουχηθῶ μὲ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Γιὰ νὰ γίνω ἀκόμη πιὸ σαφής, τελείωσα τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ τὸ ἐξατάξιο τότε Γυμνάσιο ἔχοντας πάντα πάνω στὸ τραπέζι πού χρησιμοποιοῦσα γιὰ νὰ μελετῶ τὰ σχολικὰ μαθήματα, πλάι μου, τὸ μπομπινόφωνο καὶ στὴν μελέτη ὑπῆρχαν – ὡς «μουσικὴ ὑπόκρουση» σὲ χαμηλὴ ἔνταση – οἱ ἠχογραφήσεις τοῦ Δασκάλου. Χιλιάδες οἱ ὥρες ἀκρόασης... Μὲ τὸ ἴδιο αὐτὸ καθεστῶς μελέτης συνέχισα καὶ στὰ φοιτητικὰ μου χρόνια.

Ἦταν περὶ τὸ τέλος τοῦ Μαΐου τοῦ 1974, ὅταν πῆγα στὸ σπίτι τοῦ ἀειμνήστου Δασκάλου μου, γιὰ νὰ μοῦ παραδώσει τὸ πρῶτο μάθημα Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Δὲν ἦταν δυνατόν ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς πολυετοῦς μαθητείας μου πλάι του, νὰ διανοηθῶ ὅτι θὰ ἔλθει ἡ σημερινὴ ἡμέρα. Νὰ μὲ ἀξιώσει δηλαδή ὁ Θεὸς νὰ ἐκδώσω τὸ Ἀναστασιματᾶριο τοῦ Ὁρθρου, στὸ ὁποῖο περιλαμβάνεται ἡ μουσικὴ καταγραφή τῶν ἀναστασίμων ἀκολουθιῶν τῶν Κυριακῶν τῶν ὀκτῶ ἡχῶν, ὅπως μοῦ τὶς δίδαξε καὶ μεταλαμπάδευσε ὁ Ἄρχων Θρασύβουλος Στανίτσας.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι σκόπιμο νὰ ἀναφερθοῦν τὰ ἀκόλουθα:

- Τὰ μαθήματα πού μοῦ παρέδιδε ὁ Δάσκαλος ἦταν στὴν πλειονότητά τους πολὺωρα.
- Κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος τῆς μαθητείας μου διδάχθηκα τὸ Ἀναστασιματᾶριο καὶ αὐτὸ ἀπὸ στήθους.
- Διδάχθηκα πλῆθος κλασσικῶν μαθημάτων κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ τὴν Μουσικὴ Συλλογὴ τοῦ Πρωγάκη.
- Ὁ Δάσκαλος κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ μαθήματος καθόταν σὲ πολυθρόνα καὶ πλάι του, στὸν καναπέ τοῦ σαλονιοῦ, καθόμουν ἐγώ. Στὸ τραπεζάκι τοῦ σαλονιοῦ τοποθετοῦσε ἓνα μικρὸ ξύλινο ἀναλόγιο καὶ πάνω σὲ αὐτὸ κάθε φορά, τὸ βιβλίο πού μελετούσαμε. Ἡ ἀπόσταση τοῦ ἀναλογίου ἀπὸ μένα ἦταν τέτοια πού γιὰ νὰ φθάσω νὰ γυρίσω τὴν σελίδα, θὰ ἔπρεπε νὰ κινηθῶ πρὸς τὰ ἔμπρός. Αὐτὸ τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μὴν δημιουργεῖται ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ βιβλίο, κάτι πού ἐπηρεάζει ἀρνητικὰ τὴν μουσικὴ ἐρμηνεία.
- Στὸ μάθημα ἦταν ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ ἀναλυτικὸς, σαφής καὶ περιγραφικὸς, προκειμένου μὲ κάθε τρόπο νὰ μοῦ μεταδώσει αὐτὸ πού ἤθελε. Ὅλα τὰ χρόνια τῆς μαθητείας μου πλάι του, ἀκατάπαυστα καὶ ἀκούραστα ἔψαλλε μαζί μου τὴν παραλλαγή καὶ τὸ μέλος.
- Σὲ κάθε μάθημα ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ ψάλω τὰ μέλη τοῦ προηγουμένου μαθήματος. Τὰ μέλη τοῦ Ἀναστασιματαρίου τὰ ἔψαλλα ἀπὸ στήθους, ἔχοντας μπροστά μου μόνο τὸ βιβλίο τῆς Παρακλητικῆς.
- Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Δασκάλου μου ὅλα τὰ χρόνια τῆς μαθητείας μου πλάι του

οὐδέποτε εἶχε τὸ στοιχεῖο τῆς εἰρωνείας, τῆς ἔπαρσης ἢ τῆς ὑποτίμησης. Σὲ κάθε μάθημα ὑπῆρχε τὸ διάλειμμα στὸ ὁποῖο πάντοτε θὰ μοῦ προσέφερε τὸ καθιερωμένο κέρασμα. Ὁ τρόπος πού με ἀντιμετώπιζε ἦταν πολὺ ἄνετος, πολὺ φιλικός, ἦταν πατρικός καὶ παραινετικός, ἐνθαρρυντικός γιὰ τὴν διαρκῆ βελτίωσή μου στὶς μουσικὲς σπουδές.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀναστασιματαρίου ξεκίνησε ἀποκλειστικὰ μὲ τὰ μέλη τοῦ Β' Χοροῦ καὶ - ὅπως προαναφέρθηκε - ἡ διδασκαλία ἐγένετο ἀπὸ στήθους. **Δὲν ὑπῆρχαν στὸ μάθημα μουσικὰ χειρόγραφα παρὰ μόνο τὸ βιβλίο τῆς Παρακλητικῆς**, προκειμένου νὰ ἔχω τὴν δυνατότητα νὰ παρακολουθῶ τὸ ποιητικὸ κείμενο τῶν ὕμνων. Ὁ Δάσκαλος προχωροῦσε στὴν διδασκαλία τῆς ἐπομένης θεματικῆς ἐνότητας, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχα ψάλει τὸ προηγούμενο μάθημα καὶ ἐφόσον ἔκρινε ὅτι τὸ εἶχα ἐμπεδώσει καὶ ἡ ἐκτέλεσή του ἦταν στὸ ἐπίπεδο πού αὐτὸς ἀπαιτοῦσε.

Κατὰ τὴν διάρκεια πού ἔψαλλα, δηλαδὴ κατὰ τὴν διάρκεια πού ὁ Δάσκαλος μὲ ἐξέταζε, αὐτὸς ἰσοκρατοῦσε, ἔκανε τὶς παρατηρήσεις του, ὑπεδείκνυε τὸν τρόπο ἐρμηνείας, διόρθωνε τὰ λάθη μου, ἐπεξηγοῦσε καὶ ἀνέλυε μουσικὲς φράσεις, ἀντιπαρέβαλλε μελωδικὲς γραμμὲς μὲ ἀντίστοιχες στὰ κλασσικὰ Ἀναστασιματάρια.

Ἦταν μοναδικὸς ὁ τρόπος διδασκαλίας του καὶ μπορεῖ νὰ περιγραφεῖται μὲ λόγια, γίνεται ὅμως πλήρως κατανοητὸς μόνο ὅταν βιώνεται. Ἀναλυτικὴ παρουσίαση τοῦ τρόπου καὶ τῆς μεθόδου διδασκαλίας τοῦ Ἄρχοντος Θρασυβούλου Στανίτσα, καθὼς καὶ τῶν ἠχογραφήσεων ἀπὸ τὰ μαθήματα ἔχουν ἀναρτηθεῖ στὴν προσωπικὴ μου ἱστοσελίδα www.raivanas.gr.

Τὰ χρόνια πέρασαν (εἶμαι ἤδη σὲ μεγαλύτερη ἡλικία ἀπὸ τὴν ἡλικία πού ὁ Δάσκαλος εἶχε, ὅταν ἄρχισα τὰ μαθήματα τὸ 1974) καὶ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὥστε αὐτὸ τὸ ὁποῖο τότε οὔτε κ' ἂν μποροῦσα νὰ διανοηθῶ, σήμερα νὰ ὑλοποιεῖται.

Δοξάζω τὸν Θεὸ γιὰ τὴν εὐλογία νὰ μαθητεύσω στὸν Ἄρχοντα Θρασύβουλο Στανίτσα.

Ταυτόχρονα ὅμως νιώθω τὴν ὑποχρέωση «ἃ παρέλαβον» νὰ τὰ παραδώσω στὶς νεώτερες γενιές.

Ὅλα λοιπὸν τὰ μαθήματα τοῦ Ἀναστασιματαρίου, τὰ ὁποῖα διδάχθηκα ἀπὸ τὸν Δάσκαλο, κατεγράφησαν σὲ μουσικὰ κείμενα. Στὸν ἀνὰ χεῖρας τόμο (Τόμος Β') περιλαμβάνονται αὐτὰ τοῦ Ὁρθοῦ. Θεοῦ θέλοντος θὰ ἀκολουθήσει ὁ Τόμος Α' μὲ τοὺς ὕμνους τοῦ Ἑσπερινοῦ.

Εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἐπισημανθεῖ μὲ ἔμφαση ἡ ἰδιαιτερότητα τοῦ παρόντος ἔργου ἢ ὁποῖα προκύπτει, ἂν λάβουμε ὑπόψη τὶς ἐξῆς δύο παραμέτρους:

(α) οἱ καταγραφές τῶν μελῶν τοῦ Α' Χοροῦ δὲν εἶναι ἀπὸ ἀντιγραφὴ χειρογράφων τοῦ Δασκάλου ἀλλὰ ὅπως **διὰ ζώσης** τὰ ἐρμήνευε.

(β) **γιὰ πρώτη φορά καταγράφονται σὲ μουσικὰ κείμενα τὰ μέλη τοῦ Ἀναστασιματαρίου τοῦ Β' Χοροῦ, ὅπως τὰ ἔψαλλε καὶ μοῦ τὰ δίδαξε ὁ Δάσκαλος.** Μετὰ τὴν ἀπέλασή του ἔψαλλε πάντα ὡς Πρωτοψάλτης καὶ κατὰ συνέπεια μόνο τὰ μέλη τοῦ Α' Χοροῦ.

Ἐπιπλέον κρίνεται σκόπιμο νὰ ἀναφερθοῦν τὰ ἀκόλουθα:

(α) ἡ σειρά τῶν Ἑωθινῶν ποὺ περιλαμβάνονται στὸ ἔργο εἶναι αὐτὴ ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Δάσκαλος κατέγραψε χειρογράφως κατὰ τὰ ἔτη ποὺ ἔψαλλε ὡς Ἄρχων Πρωτοψάλτης στὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Δὲν μοῦ δίδαξε τὰ Ἑωθινὰ ποὺ κατέγραψε στὴν Ἑλλάδα, τὰ ὁποῖα καὶ δὲν περιλαμβάνονται στὸ παρὸν ἔργο.

(β) ἀπὸ τὰ ὀκτὼ στιχηρὰ τῶν Αἴνων τοῦ ἔργου τὰ τέσσερα τελευταῖα κατεγράφησαν μὲ βάση τὴν προσωπικὴ μου πείρα καὶ ἀντίληψη καὶ μὲ βιβλίον ἀναφορᾶς τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Πέτρον τοῦ Λαμπαδαρίου.

Ἐκφράζω ἐγκάρδιες εὐχαριστίες στὴν οἰκογένειά μου γιὰ τὴν ἀμέριστη ὑποστήριξη σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου.

Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὸν Ἄρχοντα τέως Β' Δομέστικο, Ἄρχοντα Μουσικοδιδάσκαλο τῆς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πρωτοψάλτη τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος Αἰγάλεω κύριον Δημοσθένη Παϊκόπουλο γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ μοῦ ἔκανε νὰ προλογίσει τὸ παρὸν ἔργο.

Θερμὰ ἐπίσης εὐχαριστῶ τοὺς ἀγαπητοὺς μου μαθητὲς, συναδέλφους, συνεργάτες καὶ φίλους, Βασίλη Τσαντήλα, Νίκο Παντελόπουλο, Δημήτρη Φανουργάκη, Ἀναστάση Βλάχο, Ἀργύρη Σφήκα, Νίκο Παῖβανᾶ, Γιάννη Παῖβανᾶ, Hanna Ayoub γιὰ τὴν συνεργασία καὶ τὴν πολύτιμη ὑποστήριξή τους στὴν ἐπιμέλεια τοῦ ἔργου.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τὰ μέλη τοῦ «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΨΑΛΤΙΚΗΣ», τὰ ὁποῖα ἀρκετὰ χρόνια τώρα μὲ προέτρεπαν στὴν ἔκδοση τοῦ παρόντος ἔργου. Τέλος ἐπιθυμῶ νὰ ἀναφερθῶ στὴν μνήμη τοῦ ἀειμνήστου φιλότατου μαθητῆ, φίλου καὶ συνεργάτη Χρυσόστομου Κοντιζᾶ, ἰδρυτικοῦ στελέχους τοῦ Βυζαντινοῦ Χοροῦ «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΨΑΛΤΙΚΗΣ», ὁ ὁποῖος διακαῶς ἐπιθυμοῦσε, μὲ «πίεζε» καὶ μὲ ὠθοῦσε στὴν ἐκδόσιν καὶ ἔκδοση τοῦ παρόντος ἔργου.

Ἀθῆναι, 1^η Μαΐου 2023

Ἀθανάσιος Παῖβανᾶς